

Міністерство освіти і науки України
Інститут спеціальної педагогіки НАПН України

**Навчальні програми для 5-9 (10) класів
спеціальних загальноосвітніх навчальних
закладів для дітей з тяжкими порушеннями
мовлення**

Українська література

8-10 класи

**Укладач: к.пед.н, старший науковий співробітник лабора-
торії логопедії Бартенєва Л.І.**

Київ - 2016

Основа: Навчальна програма з української літератури для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів (зі змінами, затвердженими наказом МОН України від 04.08.2014 № 895, від 29.05.2015 № 585) підготовлена робочою групою у складі: Р. В. Мовчан, доктор філологічних наук (керівник групи); К. В. Таранік-Ткачук, кандидат педагогічних наук, головний спеціаліст Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України; М. П. Бондар, кандидат філологічних наук (Київ); О. М. Івасюк, кандидат філологічних наук (Чернівці); С. А. Кочерга, доктор філологічних наук (Ялта); Л. І. Кавун, доктор філологічних наук (Черкаси); О. І. Неживий, кандидат педагогічних наук (Луганськ); Н. В. Михайлова, учитель-методист (Київ).

Пояснювальна записка

Українська література для учнів 8-10 класів з ТПМ

Своєрідність української літератури як навчального предмета у 8-10 класах полягає насамперед у тому, що об'єктом його вивчення є художній твір, який відображає духовний світ українців, передає національні та загальнолюдські цінності. Сприяє активному становленню емоційно й інтелектуально багатой особистості. Ознайомлення з художнім твором, всебічний аналіз змістової, жанрової та естетичної специфіки наблизять учнів до розуміння літератури як вияву мистецтва, потужного чинника світосприйняття та самоідентифікації.

Під час вивчення літератури важливо не лише те, яку кількість інформації засвоїли учні й які теоретичні узагальнення зроблені ними, а, передусім, як впливає одержана інформація на розвиток учня.

Шкільне вивчення літератури передбачає реалізацію багатьох завдань. Основне з них – утвердження естетичної функції мистецтва слова, а звідси – розв'язання проблем морально-етичного плану, в основі яких лежать загальнолюдські цінності.

Загальна мета літературної освіти – ввести учнів у світ прекрасного, прилучаючи їх до національного мистецтва слова, до духовних пошуків видатних письменників; виховувати потребу в читанні, розвивати інтерес до художнього слова, високі естетичні смаки, здатність і вміння творчо сприймати прочитане; сформувати на цій основі правильне розуміння загальнолюдських цінностей і цим сприяти вихованню духовно багатого, відданого своєму народові громадянина України.

Вивчення літератури в школі передбачає також формування таких читацьких якостей учня: емоційної схвильованості, розвинутої відтворюючої і творчої уяви; здатності до співпереживання; вміння «читати» словесні образи, бачити художні деталі; розуміння індивідуального стилю письменника; вміння сприймати твір у його художній цілісності; здатності осмислювати створені письменником характери, конфлікти, ідеї, позиції автора; самостійності й обґрунтованості оцінок, уміння зіставляти, аналізувати й оцінювати твори й творчість письменників; володіння навичками усного й писемного мовлення.

Відповідно до Державного стандарту зміст мовного і літературного компонентів у 8-10 класах основної школи спрямований на досягнення належного рівня сформованості в учнів вміння користуватися мовними засобами в усіх видах мовленнєвої діяльності, читати та усвідомлювати прочитане, на розвиток інтересу до художньої літератури і системного читання, розкриття за допомогою засобів мови і літератури національних і загальнолюдських цінностей, формування гуманістичного світогляду особистості, розширення її культурно-пізнавальних інтересів, виховання в учнів любові, поваги до традицій українського народу, толерантного ставлення до культурних традицій інших народів.

Отже, головними завданнями навчання української літератури в основній ланці спеціальної школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення є:

- виховання свідомого прагнення до вивчення української літератури;
- формування в учнів комунікативних мовних компетенцій (вміння комунікативно виправдано, згідно своїх мовленнєвих можливостей користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях);
- формування загальних навчальних компетенцій (вміння вчитися);
- формування духовного світу учнів, цілісних світоглядних уявлень, загальнолюдських ціннісних орієнтирів, тобто прилучення через літературу до культурних надбань українського народу і людства в цілому.

Отже, метою вивчення української літератури в 8-10 класах для дітей з ТПМ є:

- підвищення загальної освіченості громадянина України, досягнення належного рівня сформованості уміння читати й усвідомлювати прочитане, прилучатися до художньої літератури, а через неї – до фундаментальних цінностей культури, розширення їхніх культурно-пізнавальних інтересів;
- сприяння всебічному розвитку, духовному збагаченню, активному становленню й самореалізації людини в сучасному світі;
- виховання національно свідомого громадянина України;
- формування й утвердження гуманістичного світогляду особистості, національних і загальнолюдських цінностей.

Складові цієї стратегічної мети реалізуються через такі конкретні завдання навчального предмета «українська література», які, відповідно до Державного стандарту, ґрунтуються на емоційно-ціннісній, літературознавчій, загальнокультурній, компаративній змістових лініях:

1. Зацікавлення учнів художнім твором як специфічним «інструментом» пізнання світу і себе в ньому – прищеплення і утримання бажання читати.
2. Розвиток уміння сприймати літературний твір як явище мистецтва слова.
3. Підняття рівня загальної освіченості учнів: набуття ними базових знань з української літератури, необхідних для повноцінної інтеграції в суспільство на різних рівнях. Ознайомлення з найвизначнішими і найпоказовішими взірцями української народної творчості та художньої літератури.
4. Формування загальної читацької культури учнів, розвиток естетичного смаку, вміння розрізняти явища класичної (як високого мистецтва) і популярної (як низькопробної) культури.
5. Формування стійкого інтересу до української літератури як вагомого духовного спадку народу, повноцінного оригінального мистецтва.
6. Виховання майбутнього читача й шанувальника української літератури.
7. Формування гуманістичного світогляду, принципів патріотизму й толерантності, розвиток духовного світу, утвердження загальнолюдських морально-етичних орієнтирів і цінностей.
8. Сприяння національному самоусвідомленню і стійкому відчуттю приналежності до культурної світової спільноти.
9. Вивчення української літератури в національному і світовому культурологічному

контекстах.

10. Розвиток творчих і комунікативних здібностей учнів, їхнього самостійного і критичного мислення, культури полеміки, уміння аргументовано доводити власну думку.

11. Вироблення вміння компетентно і цілеспрямовано орієнтуватися в інформаційному і комунікативному сучасному просторі.

12. Вироблення вміння застосовувати здобуті на уроках літератури знання, навички у практичному житті.

13. Корекція недоліків мовленнєвого розвитку учнів.

14. Розвиток навичок самоосвіти, бажання і спроможності постійно вчитися.

Тяжкі порушення мовлення в учнів ускладнюють оволодіння вербальними поняттями («смысловим полем» знака) як «соціально кодифікованої форми суспільного досвіду». Недостатній розвиток лексичної сторони мовлення і, відповідно, недорозвиток символічного мислення позначаються на особливостях їх пізнавальної діяльності. Однак, обмежений запас слів і понять у дітей з ТПМ зумовлює труднощі у здійсненні ними спостереження, опису і порівнянь об'єктів та явищ довкілля; в осмисленні, інтерпретації, узагальненні чуттєвого досвіду та одержаних знань; у вираженні набутого досвіду засобами мовлення та формулюванні думок.

З огляду на низьку ефективність самостійного прийому, переробки і зберігання навчальної інформації, вчителю слід приділяти в своїй роботі спеціальну увагу організації їх навчально-пізнавальної діяльності. Така робота має відбуватися в напрямку розвитку в учнів концептуальних знань (понять, закономірностей) одночасно з розвитком їх процедурних знань (умінь виконувати пізнавальні дії щодо об'єктів природного і суспільного середовища та інформації про них, загальномовленнєвих умінь), оскільки зростання знань одного типу викликає прискорений розвиток знань іншого типу.

Оскільки засвоєння учнями 8-10 класів з ТПМ навчального матеріалу вимагає високого рівня розвитку базових психічних процесів і враховуючи поступовість процесу навчання (спрямування його подачі від легкого до важкого), елементи та загальна логіка корекційної роботи органічно включені в цілісну навчально-виховну діяльність. Відповідно, методика навчальної роботи по формуванню основних освітніх компетенцій має формуватися з урахуванням причин, що породжують труднощі різного типу в процесі засвоєння навчального матеріалу. Таким чином, по-перше, підготовка базових компонентів пізнавальної діяльності не лише повинна передувати кожному наступному складнішому етапу вивчення навчального матеріалу, але і бути безперервною, а тому її необхідно включити як обов'язкову складову до кожного уроку. По-друге, для досягнення максимальної єдності між навчальним і корекційним процесом необхідно встановити чітку послідовність чергування прийомів та методів, спрямованих на профілактику виникнення труднощів засвоєння навчального матеріалу та формування у учнів відповідних знань та умінь.

Отже, корекційний блок в програмі «українська література» передбачає систематичну і планомірну роботу з формування самостійного та фонетично правильного мовлення учнів, розвитку вмінь аналізувати, порівнювати, узагальнювати програмовий матеріал. Над-

звичайно важливою є корекція мнемічних процесів, розвиток елементів логічного мислення, уяви, творчої фантазії тощо.

Шкільний курс «української літератури» передбачає подолання прогалини у мовленнєвому розвитку учнів, надання їм практичної мовленнєвої підготовки, розвиток і збагачення уявлень про навколишній світ, підвищення рівня їх загального розвитку, а також допомагає навчитися усвідомлено та зв'язано висловлювати свої думки. У ній наскрізно втілено ключові компетентності, які сприятимуть розвитку особистості та її повноцінній самореалізації в сучасному житті. Вивчення в загальноосвітній школі предмета «Українська література» забезпечує реалізацію цих компетентностей у таких напрямках:

- соціальні компетентності (активна участь у суспільному житті; здатність знайти, зберегти і розвинути себе як особистість; розвиток комунікативних якостей; здатність розв'язувати проблеми; формування світоглядних і загальнолюдських ціннісних орієнтирів);

- мотиваційні компетентності (розвиток творчих здібностей, здатності до навчання, самостійності мислення);

- функціональні компетентності: естетична, культурологічна, мовна, комунікативна (вміння оперувати набутими знаннями, сформованими навичками, використовувати їх у практичному житті).

Структура програми включає програмовий зміст, що представлений нижче в табличній формі, в якій:

- розкрито зміст навчального пріоритетного матеріалу (за темами);
- вказана орієнтовна кількість годин на вивчення кожного з тематичних блоків-розділів разом з уроками узагальнення;

- наведений перелік основних вимог до загальноосвітньої підготовки учнів - знань, умінь і навичок учнів, розкрита спрямованість корекційно-розвивальної роботи та очікувані результати.

Отже, у програмі враховано нинішні вимоги Державного стандарту до змісту і рівня навчальних досягнень учнів загальноосвітньої школи, внесено корекційну колонку яку було розроблено з урахуванням особливостей дітей з порушенням мовленнєвого розвитку. В ній міститься детальна інформація щодо формування тих компонентів психологічної структури читання, загальнонавчальної діяльності, особистісних якостей, які є основою якісного засвоєння всіх знань, умінь і навичок, що передбачені програмою, з урахуванням загальних та індивідуальних особливостей мовленнєвого розвитку учнів.. Зміст запропонованого до вивчення літературного матеріалу спрямовано на очікувані результати навчання, що дає можливість більш цілеспрямовано і стратегічно зорієнтовано організувати навчальний процес.

ПРОГРАМА З ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ ДЛЯ УЧНІВ З ТПМ

8 клас

Усього — 70 год. На тиждень — 2 год. Текстуальне вивчення творів — 54 год. Повторення й узагальнення — 2 год.

Література рідного краю — 4 год. Позакласне читання — 4 год. Розвиток мовлення — 4 год. (у межах годин на текстуальне вивчення).

Резервний час — 6 год.

К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати
1	<p>ВСТУП Художня література як одна з форм духовної діяльності людини. Функції художньої літератури. Багатозначність художнього образу. Різновиди образів (образ-персонаж, образ-символ, словесні, зорові, слухові тощо). Аналіз художнього твору.</p> <p>ТЛ: художній образ, художній твір (поглиблено).</p>	<p>Учень / учениця: розуміє багатозначність художнього образу; називає і вміє відрізнити різні типи образів; за допомогою слова вміє створювати елементарні образи. <i>Розвиток відчуття краси і сили художнього слова.</i></p>	<p>Розвиток уміння пояснити зв'язок літератури як мистецтва слова з провідними тенденціями свого часу; усвідомлення суспільного призначення національної літератури: пробудження інтересу до твору і питань, що в ньому підіймаються; забезпечення правильного розуміння твору за рахунок використання емоційного образу епохи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - суміжних видів мистецтв, - спогадів сучасників, - історичних документів; <p>формування уміння доречно висловлюватися під час передачі своїх вражень від перегляду ілюстрацій, від прочитаного;</p> <p>формування умінь визначати основну думку твору (шляхом відповідей на питання);</p> <p>формування уміння пояснювати багатозначність художнього слова використовуючи словесні, зорові чи слухові образи.</p>
4	<p>МИ – УКРАЇНЦІ</p> <p>Олег Ольжич. «Господь багатий нас благословив», «Захочеш – і будеш» (із циклу «Незаномому воякові») Олена Теліга. «Сучасникам», «Радість», «Пломінний день»</p> <p>Українські національні герої, лицарі духу. Романтичний максималізм, сила духу, життєрадісність, шляхетність, патріотизм, висловлені образним словом. Ідея оптимізму і життєлюбства через художнє слово. Моральний</p>	<p>Учень / учениця: має уявлення про Україну періоду Другої світової війни, діяльність українських патріотів; уміє розповісти про життя і героїчну загибель Олега Ольжича й Олени Теліги; виразно й осмислено читати їхні поезії; розвиває вміння аналізувати вірші, визначати їхні основні ідеї, мотиви; висловлює власні роздуми (дискутує) про сенс людського життя, формування себе як особистості.</p>	<p>Формування читацької самосвідомості шляхом удосконалення навички читання, розширення обсягу лексичного словника за рахунок тлумачення слів, усвідомлення рівня свого читацького розвитку;</p> <p>розуміння взаємозв'язку літератури та історії (з допомогою вчителя);</p> <p>підвищення культури мовлення шляхом дотримання орфоепічних норм читання, контролю за чіткістю та розбірливістю звуковимови, мовленнєвим диханням та дикцією;</p> <p>формування уміння висловлювати власні міркування, вести дискусію (ставити питання та відповідати на них з допомогою вчителя);</p> <p>формування уміння висвітлювати зв'я-</p>

	заповіт нащадкам.	<p>Вивчити напам'ять: 1 вірш (на вибір).</p> <p><i>Усвідомлення духовної краси особистості, наділеної розумом, талантом, вірній гуманістичним переконанням. Плекання прагнення стати особистістю. Усвідомлення активної життєвої позиції як вияву європейськості.</i></p>	зок назви твору з його змістом, коментувати відчуття, висловлені в прочитаних творах, аналізувати вірші, робити умовиводи, (з допомогою вчителя); розвиток довготривалої пам'яті.
4	<p>Олександр ГАВРОШ. «Неймовірні пригоди Івана Сила» Повість про пригоди українського силача, який став чемпіоном Чехословаччини та Європи з кількох видів спорту, об'їздив півсвіту, здобувши безліч перемог. Іван Сила (Іван Фірцак) — утілення непереможного духу українського народу, його доброти й щирості. Морально-етична проблематика твору: добро і зло, справжня дружба і любов, чесність і підступність.</p>	<p>Учень / учениця: ознайомлюється з історичною довідкою про Івана Фірцака; уміє переказувати зміст повісті, визначати головні проблеми, характеризувати образи героїв; висловлює міркування про необхідність серйозного ставлення до свого здоров'я, до спорту; про чесність у спортивних змаганнях; уміє придумати свою історію з головним героєм — Іваном Силою.</p> <p><i>Формування життєстверджуючих, оптимістичних настроїв, бажання розвивати своє тіло, здобувати спортивні перемоги, досягати вершин у житті.</i></p>	Збагачення знань учнів про письменників, особливості художньої літератури; формування уміння відповідати на питання, будувати логічні висловлювання, уміння складати простий план до прочитаного; розвитку процесів словесного узагальнення й абстрагування, уміння будувати чіткі розгорнуті описи, порівняння, класифікації й узагальнення об'єктів та явищ, що вивчаються (з опорою на зразок педагога); розвиток зв'язного мовлення за рахунок уміння переказувати за планом; розвиток творчої уяви та фантазії.
3	<p>Андрій МАЛИШКО. «Пісня про рушник», «Чому, сказати, й сам не знаю...», «Вчителька» Відомий український поет і його пісні, що стали народними. Патріотичні почуття, найвищі духовні цінності в них. Художні засоби донесення до читача ідей патріотизму, гуманізму, історичної пам'яті. Ліризм поезій А. Малишка.</p>	<p>Учень / учениця: знає основні відомості про поета та його пісні; виразно і вдумливо читає поезії; уміє визначити і прокоментувати основні мотиви, роль художніх засобів, символічність образів; розвиває уміння аргументовано висловлювати власні роздуми.</p>	Збагачення знань учнів про поета та його поезію, уміння самостійно здобувати інформацію з літературних джерел; усвідомлення ролі художніх засобів та символічність образів (з допомогою вчителя); Удосконалення уміння: правильно, свідомо, швидко та виразно читати вголос з дотриманням логічних пауз та наголосів (з урахуванням мовленнєвих можливостей учнів); формування уміння визначати основну думку твору; розуміння причинно-наслідкових зв'язки шляхом визначення послідовності подій, орієнтування у структурі тексту, складання складного плану; розвиток уміння аргументовано висловлювати власні міркування з використанням вдалих висловів, вжитих у тексті та відповідей на питання педагога; удосконалення вибіркового переказу;

		<p>Вивчає напам'ять: 1 вірш (на вибір). <i>Формування морально-етичних цінностей, розвиток естетичного смаку.</i></p>	<p>розвиток уміння передавати свої враження від прочитаного; складати невеличкі усні тексти розповідного і описового характеру про героїв твору, їх вчинки, зображені події, описи природи. розвиток словесно логічної пам'яті та уваги.</p>
7	<p>УСНА НАРОДНА ТВОРЧИСТЬ <i>Українські історичні пісні.</i> Пісні про звитяжну боротьбу козаків із турецько-татарськими нападниками («Зажурилась Україна», «Та, ой, як крикнув же козак Сірко»); про боротьбу проти соціального та національного гніту («Ой Морозе, Морозенку», «Максим козак Залізник», «Чи не той то Хміль», «За Сибіром сонце сходить»). Образи історичних осіб, лицарів-оборонців рідної землі, створені народною уявою. Пісні Марусі ЧУРАЙ. «Засвіт встали козаченьки», «Віють вітри, віють буйні», «Ой не ходи, Грицю» Легендарна поетеса з Полтави. Трагічна історія її життя. Пісні, що стали народними. Їхня популярність, фольклорна основа, народнопоетичні образи. ТЛ: історичні пісні</p>	<p>Учень / учениця: пригадує історичні відомості про часи, змальовані в піснях; уміє вдумливо читати тексти, розповідати про національних героїв, яких змальовано в них;</p> <p>уміє створювати уявні словесні картини; визначає провідні мотиви пісень; розвиває вміння характеризувати образи історичних осіб, лицарів-оборонців рідної землі; висловлює власні судження; дискутує про те, за що народ увічнив імена своїх героїв; розуміє значення і функції пісні в житті українського народу; знає і розповідає легенду про Марусю Чурай; розвиває вміння виразного читання, коментування пісень; визначає і пояснює художні засоби; висловлює власне ставлення до піснярки Марусі та її пісень; уміє створювати уявний словесний портрет легендарної поетеси.</p> <p>Вивчає напам'ять: «Засвіт встали козаченьки». <i>Усвідомлення лицарства, сміливості, фізичної, духовної сили наших героїчних предків. Виховання і утвердження цих якостей у наш час. Розуміння того, що добра слава про обдаровану людину живе у віках, що поет — активний творець духовності.</i></p>	<p>Формування читацької культури внаслідок розуміння та засвоєння лексики творів, що аналізуються; удосконалення вміння виразного читання та коментування прочитаного за рахунок розширення мовленнєвої практики; використання засвоєного мовного матеріалу у різних видах спілкування; розвиток творчої уяви; формування уміння аналізувати історичні твори шляхом засвоєння необхідної суми знань, користуючись певними моделями синтаксичних конструкцій, характеризувати образи історичних осіб; розвиток стійкого інтересу до історичних відомостей; розширення власного досвіду за рахунок використання історичних документів, поглиблення уявлень про культуру мовлення; удосконалення читацької компетентності шляхом розвитку інтонаційної сторони мовлення (читання з дотриманням норм орфоєпії, логічних пауз і наголосів); формування чіткого та розбірливого мовлення шляхом розвитку мовленнєвого дихання та артикуляційних вправ; розширення словникового запасу шляхом усвідомлення образності словесного мистецтва, тлумачення значення образних виразів, які використано автором твору (з допомогою вчителя); Розвиток вербальної короткочасної та довготривалої (вербально-слухової) пам'яті та уваги.</p>
3	<p>УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ДУМИ. «Маруся Богу-</p>	<p>Учень / учениця: осмислено читає думу, переказує зміст, уміє</p>	<p>Удосконалення читацької компетентності за рахунок розуміння специфіч-</p>

	<p>славка» Героїчний епос українського народу. Різновиди дум (історико-героїчні, соціально-побутові). Кобзарі та лірники — виконавці народних дум (О. Вересай, Г. Гончаренко, М. Кравченко та ін.). Сучасні виконавці: Василь та Микола Литвини, В. Нечепя. Національна капела бандуристів України. Жанрова своєрідність, історична основа, героїчний зміст дум. Специфічність поетичної форми, ритму. Морально-етична проблематика. Проблема вибору, душевна роздвоєність Марусі Богуславки між любов'ю до рідної землі та становищем дружини турецького вельможі. («Маруся Богуславка»).</p> <p>ТЛ: думи.</p>	<p>визначати тематику, художні особливості; розвиває навички аналізу художнього образу (образ української полонянки Марусі, її сміливий, героїчний учинок). <i>Усвідомлення того, що любов до вітчизни — одна з найбільших людських чеснот. Прагнення до гармонії вчинків із загальнолюдськими цінностями.</i></p>	<p>ності поетичної форми, ритму, уміння змінювати темп та ритм читання з дотриманням норм орфоєпії, логічних пауз і наголосів (з урахуванням мовленнєвих можливостей учня); удосконалення умінь мовчазного читання шляхом читання історико-героїчних та соціально-побутових дум; розвиток навички аналізу художнього образу; розвиток зв'язного мовлення шляхом уміння будувати логічні висловлювання, складати прості та складні плани, переказувати за планом, аналізувати епізоди, складати усні та письмові характеристики літературних героїв, прогнозування їх поведінки в інших життєвих випадках; розвиток уяви шляхом придумування фіналу тексту з опорою на логічний розвиток подій на основі отриманих знань (з допомогою вчителя).</p>
4	<p>СВІТ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ Тарас ШЕВЧЕНКО. «Думи мої, думи мої...» (1847), «Ой три шляхи широкії...», «Мені однаково, чи буду...»</p> <p>Викуп поета з неволі, причини його покарання царем, арешт, перебування в казематі, заслання. Усвідомлення власної місії поета. Роздуми автора про власну долю, долю України, плинність, скороминущість життя людини на землі, про її долю.</p> <p>ТЛ: філософська лірика</p>	<p>Учень / учениця: повторює вивчене про Т. Шевченка в попередніх класах; уміє розповідати про викуп поета з неволі та заслання; вдумливо читає поезію; розвиває навички аналізу художнього тексту — аналізує філософську лірику поета в контексті його біографії; уміє коментувати основні мотиви, ідеї поезій Т. Шевченка, художні засоби, використані в них; висловлює власні міркування. Вивчає напам'ять: «Мені однаково, чи буду...». <i>Усвідомлення громадянської позиції людини як одного з проявів духовності.</i></p>	<p>Удосконалення уміння виразно, свідомо та вдумливо читати поезію шляхом усвідомлення художніх засобів, що використані в ній та аналізу їх ролі в художньому тексті ; формування уміння аналізувати поезію, поетичні твори, визначати тему і основну думку; відслідковувати послідовність подій і орієнтуватися у структурі поетичного твору, складати простий та складний план до тексту; розвиток уміння коментувати прочитане передаючи свої враження; удосконалення усного мовлення за рахунок розвитку творчої уяви: складання невеличких усних текстів розповідного і описового характеру про героїв твору, їх вчинки, зображену у творі подію, опис природи; розвиток прийомів регулювання сили голосу в залежності від змісту і жанрової специфіки твору; збагачення мовлення учнів шляхом розвитку поетичного слуху, виділення з тексту зорових та слухових образів, образного сприймання світу, уміння повніше і яскравіше зображати картини природи, естетично сприймати їх,</p>

			<p>відчувати потребу образно висловлювати свої враження і думки; уміння помічати прекрасне у навколишньому світі й розуміти красу в зображенні життя художніми засобами; розвиток уміння аналізувати мову твору, знаходити слова, які показують емоційне ставлення поета до зображаного; усвідомлення ролі лірики в духовному та емоційному розвитку особистості.</p>
5	<p>Леся УКРАЇНКА. «Давня весна», «Хотіла б я піснею стати...», «Давня казка» Життя поетеси, її мужність і сила духу. Потужне ліричне начало, романтичність, волелюбність, оптимізм, мрія і дійсність як провідні мотиви її поезії. Тема гармонійного єднання людини з природою. Ідея вільної творчості, вільнолюбства людини. Проблеми і мотиви: роль митця в суспільстві, служіння музи й народові, суть людського щастя, вдячності (ліро-епічна поема «Давня казка»).</p>	<p>Учень / учениця: знає і вміє розповідати про Лесю Українку; розвиває навички виділення основних мотивів у поезіях; уміє прокоментувати зміст поеми «Давня казка», пояснити умовність описаної ситуації, визначити її основні проблеми і мотиви, головну думку; розвиває уміння здійснювати порівняльну характеристику образів (Поета і Бертольда), складати план порівняльної характеристики; висловлює власні судження про свободу творчості, про вільнолюбство людини.</p> <p>Вивчає напам'ять: «Хотіла б я піснею стати...». <i>Розуміння того, що сила духу — конструктивне начало в житті. Усвідомлення важливості формування і розвитку індивідуальності, неповторності творчої особистості.</i></p>	<p>Розширення уявлень про особистість письменника та його героїв шляхом привернення уваги до біографічного матеріалу (з допомогою вчителя); формування уміння висловити власні міркування про життя і творчість Лесі Українки; розвиток ритміко-інтонаційної та риторико-мелодійної сторони мовлення за рахунок вміння характеризувати композиційні та ритмомелодійні особливості, алегоричні образи, визначати основні проблеми, порушені в "Лісовій пісні", розкривати фольклорну основу сюжету; формування уміння висловлювати власну думку, позицію шляхом вміння складати різні види усних характеристик героїв, як синтезуючий етап у вивченні образу персонажу (з опорою на зразок педагога); удосконалення зв'язного мовлення шляхом розвитку процесів словесного узагальнення й абстрагування, уміння будувати чіткі (з точним називанням термінів) розгорнуті описи, порівняння, класифікації й узагальнення об'єктів та явищ, що вивчаються (з опорою на зразок педагога); розвиток культури зв'язного мовлення, логічного мислення, вербальної короткочасної та довготривалої (вербально-слухової) пам'яті, уваги.</p>

2	<p>Володимир СОСЮРА. «Любіть Україну!», «Васильки», «Осінь» («Облітають квіти, обриває вітер...») Коротко про поета. Патріотичні, інтимні, пейзажні мотиви його творів. Щирість ліричного самовираження. Патріотичний пафос вірша «Любіть Україну!». «Васильки» — вірєць інтимної лірики.</p> <p>ТЛ: громадянська лірика, інтимна лірика, пейзажна лірика.</p>	<p>Учень / учениця: виразно й осмислено читає твори, уміє здійснювати їх аналіз, виражати своє враження; уміє пояснювати відмінність між патріотичною та інтимною лірикою.</p> <p>Вивчає напам'ять: вірш «Любіть Україну!» <i>Усвідомлення того, що щирість особистих почуттів — невід'ємне багатство духовного світу людини.</i></p>	<p>Формування уміння лірично самовиражатися; виділяти елементи композиції творів, що вивчаються, розуміння їх ролі у поданих текстах;</p> <p>Розвиток уміння характеризувати образи героїв, знаходити в них загальне та індивідуальне, співставляти образи героїв з метою виявлення авторського відношення до них (під керівництвом вчителя);</p> <p>формування уміння розрізнявати епічні, ліричні та драматичні твори (з опорою на набуті знання);</p> <p>увдосконалення уміння виразно читати текст, враховуючи особливості художнього твору (епічного, ліричного та драматичного);</p> <p>формування уміння аналізувати окремі епізоди твору з допомогою вчителя; виражати свої враження; усвідомлювати та пояснювати відмінність між патріотичною та інтимною лірикою;</p> <p>розвиток культури зв'язного мовлення, логічного мислення, вербальної короткочасної та довготривалої (вербально-слухової) пам'яті та уваги</p>
2	<p>ВАСИЛЬ ГОЛОБОРОДЬКО</p> <p>«З дитинства: дощ» («Я уплетений...»), «Наша мова», «Теплі слова»</p> <p>Самобутня постать поета в українській літературі. Наскрізний патріотизм, філософічність, фольклорна основа його поезій, народо знавчі аспекти. Оригінальність, простота висловлення глибоких почуттів, важливих думок.</p> <p>ТЛ: вільний вірш</p>	<p>Учень / учениця: знає визначення поняття вільного вірша, розуміє його специфічну форму; виразно й усвідомлено читає поезії; пояснює власне розуміння їхнього образного змісту, коментує художні засоби; визначає основний пафос поезій, ідею кожної з них; уміє розкривати образи рідної хати, шляху, ліричного героя. <i>Формування життєстверджуючих, оптимістичних настроїв. Розвиток естетичного відчуття і смаку.</i></p>	<p>Формування уміння виразно й усвідомлено читати поезію; коментувати художні засоби на прикладах образів рідної хати, шляху, ліричного героя; актуалізація засвоєної інформації при її відтворенні та оперуванні нею у процесі фрагментарного відтворення вивченого матеріалу.</p>
1	<p>Володимир ПІДПАЛИЙ. «...Бачиш: між трав зелених...», «Зимовий етюд» Щирість почуттів поета. Ідея гуманізму, людяності, бережливого ставлення до природи. Незбагненна краса світу, патріотичні почуття, пе-</p>	<p>Учень / учениця: виразно і вдумливо читає вірші; уміє коментувати основні ідеї, мотиви; співвідносить їх із власними думками про гуманність, бережливе ставлення до природи, людей, красу світу, патріотичні почуття; дискутує про це.</p>	<p>Формування умінь визначати основну думку твору; знаходити в тексті вирази, речення, що характеризують явища природи;</p> <p>формування бережливого ставлення до природи, людей;</p> <p>формування аналізу твору за рахунок розуміння багатозначності та змістової глибини художніх образів;</p>

	редані словом. Багатозначність і змістова глибина художніх образів («Зимовий етюд»).		розвиток уміння дискутувати (з допомогою вчителя);
6	<p>ІЗ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ (кінця ХХ — початку ХХІ ст.) (на вибір)</p> <p>В.Герасим'юк («Чоловічий танець»), І.Малкович («З янголом на плечі»), «З нічних молитов»), А.Мойсієнко («Жовтень жовті жолуді»), І.Павлюк («Дівчинка»), Г.Кирпа («Мій ангел такий маленький...»), «Коли до вас темної ночі...») Розмаїття сучасної лірики. Глибокі роздуми поетів-сучасників над проблемами української мови, національної культури; прагнення зазирнути у світ душі звичайної людини, осмислити її призначення та сенс життя. Поєднання в поезіях глибинної історичності бачення світу із відчуттям сучасної присутності в ньому.</p>	<p>Учень / учениця: знає сучасних поетів; виразно й усвідомлено читає їхні поезії, уміє визначати ідейно-образний зміст, метафоричність поетичних образів; уміє висловлювати власні думки з приводу прочитаних поезій.</p> <p>Вивчає напам'ять: 1 вірш (на вибір). <i>Формування естетичного смаку, вміння відчувати й бачити красу художнього світу. Формування самостверджуючої життєвої позиції.</i></p>	<p>Підвищення якості читання, рівня сприйняття та глибини проникнення в розуміння художнього тексту; розвиток емоційного сприйняття художнього твору за рахунок розуміння метафоричності поетичних образів; активізація естетичної потреби учнів шляхом розвитку їх літературного смаку і підготовки до самостійного естетичного сприйняття та аналізу художнього твору; формування уміння розрізняти розмаїття сучасної лірики; виразно читати та аналізувати вірші; розвиток логічного мислення, вербально-слухової пам'яті, уваги.</p>
6	<p>НАЦІОНАЛЬНА ДРАМА ІВАН КАРПЕНКО-КАРИЙ. «Сто тисяч»</p> <p>Короткі відомості про життя і творчість видатного українського драматурга ХІХ ст., про театр «корифеїв». Трагікомедія «Сто тисяч» — класичний взірць українського «театру корифеїв». Проблема бездуховності людини, засліпленої прагненням до наживи. Проблема влади грошей — наскрізь на і «вічна» у світовому мистецтві. Засоби сатиричного змалювання.</p> <p>ТЛ: драматичний твір (поглиблено), комедія,</p>	<p>Учень / учениця: знає найголовніші відомості про драматурга, розповідає про його життя і творчість за складеним планом; самостійно читає текст комедії; уміє визначати основні засоби змалювання образу Герасима Калитки, характеризувати образи дійових осіб п'єси; розуміє актуальність проблем комедії для сучасного життя; дискутує про бездуховність людини, про сенс людського життя та висловлює інші думки, викликані прочитанням твору; удосконалює вміння робити власні висновки й узагальнення. <i>Усвідомлення того, що бездуховність — прояв зла в житті людини.</i></p>	<p>Розширення уявлень про особистість драматурга та його героїв шляхом привернення уваги до біографічного матеріалу; удосконалення навички читання; розвиток уміння аналізувати вчинки і розмови дійових осіб, складати портрет героя твору, знаходити в тексті слова, речення, що характеризують героя (опис зовнішнього вигляду, мови героя, його вчинків); закріплення умінь орієнтуватися у структурі тексту (зачин-основна частина-кінцівка); удосконалення умінь переказувати зміст прочитаного (близько до тексту та вибірково) з використанням вдалих висловів, вжитих у творі, читати і переказувати діалоги та монологи; будувати своє висловлювання за складним та простим планом.</p>

	трагікомедія.		
6	З УКРАЇНСЬКОЇ ПРОЗИ МИХАЙЛО КОЦЮБІНСЬКИЙ. «Дорогою ціною» Коротко про письменника. Пригодницький, романтичний сюжет повісті. Вічний тип шукача правди. Протест Остапа і Соломії проти кріпосницької наруги — протест проти будь-якого насильства над людиною. Проблема волі людини та можливостей її здобуття. Кохання Остапа і Соломії як центральний мотив у творі. Його непереможна сила, що рухає вчинками, поведінкою, вибором героїв. Час і вічність у повісті, символічні образи. Романтичність, мужність і сила волі української жінки Соломії.	<i>Учень / учениця:</i> удосконалює навички аналізу пригодницького романтичного сюжету, композиційних особливостей твору; пояснює відмінність між сюжетом і композицією; розповідає про почуття героїв, спираючись на текст; аналізує образ Соломії (за складеним планом); розвиває вміння робити власні висновки , аналізуючи вчинки героїв; уміє пояснити образи часу і вічності в повісті, символічні образи, роль і сенс кольорів, звуків; висловлює роздуми про проблему волі людини і можливості її досягнення в сучасних умовах. <i>Усвідомлення необхідності особистої свободи для гармонійного розвитку, краси глибокого почуття кохання, мужності, сили волі як рис характеру, необхідних для боротьби зі злом.</i>	Розширення уявлень про особистість письменника (з допомогою вчителя); удосконалення уміння дотримуватися під час читання логічних пауз і наголосів, визначати основну думку твору; формування умінь знаходити в тексті вирази, речення, що характеризують явища природи. Розуміння ролі пейзажу в художньому творі удосконалення умінь переказувати зміст прочитаного (стисло, вибірково) з використанням вдалих висловів, вжитих у творі; розвиток уявлень про імпресіонізм у літературі та образотворче мистецтво; формування уміння аналізувати імпресіоністичну поетику: роль пейзажу, звукових образів, світлотіні. Знаходити і пояснювати символічні образи, ускладнені метафори; розвиток творчої уяви шляхом складання невеличких текстів описового характеру про зображену у творі подію;
4 (упр о- дов ж ро- ку)	ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ Ознайомлення з творами письменників-земляків.	<i>Учень / учениця:</i> знає про письменників, які народилися в рідному краї; читає їхні твори (<i>на вибір</i>); уміє прокоментувати їхні ідейно-художні особливості, висловити власні судження і враження про ці твори. <i>Шанобливе ставлення до талановитих земляків.</i>	Виховання шанобливого ставлення до митців свого краю як до особливо обдарованих людей, співців рідної землі; вдосконалення навички виразного читання за рахунок розвитку інтонаційної сторони мовлення (дотримання пауз, логічного наголосу, темпу мовлення), точних, диференційованих рухів органів артикуляції, необхідних для правильної вимови звуків та розвитку контролю та самоконтролю за власною звуковимовою і мовленнєвим диханням; формування уміння висловлювати власну думку з опорою на питання вчителя; розвиток уміння мислити за аналогією.
2	УРОК-ПІДСУМОК Бесіда про твори, що вивчалися упродовж року й викликали найбільше роздумів, суперечок, зацікавлення	<i>Учень / учениця:</i> згадує про письменників і твори, що вивчалися упродовж року; закріплює вміння висловлювати власні міркування про найулюбленіші твори. <i>Усвідомлення того, що власна думка і власна позиція — важливі риси характеру особистості</i>	Розвиток культури зв'язного мовлення, логічного мислення, вербальної короткочасної та довготривалої (вербально-слухової) пам'яті та уваги за рахунок актуалізації набутих знань; формування уміння висловлювати власну думку, позицію шляхом вміння складати різні види усних характеристик героїв, як синтезуючий етап у ви-

			<p>вченні образу персонажу (з опорою на зразок педагога);</p> <p>формування уміння виділяти суттєві зв'язки між предметами та явищами, здійснювати формально-логічні операції з поняттями, судженнями, логічними структурами;</p> <p>виховання почуття любові до книг, рідної мови, культури українців, їх звичаїв, обрядів, пошани до митців слова, відповідальності за доручену справу;</p> <p>формування уміння застосовувати раніше засвоєні знання за рахунок розвитку прийомів інтелектуальної діяльності (порівняння, співставлення, аналізу, синтезу, узагальнення тощо).</p>
--	--	--	---

ПРОГРАМА З ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ ДЛЯ УЧНІВ З ТІМ

9 клас

Усього — 70 год. На тиждень — 2 год. Текстуальне вивчення творів — 59 год. Повторення й узагальнення — 1 год. Література рідного краю — 2 год. Позакласне читання — 4 год. Розвиток мовлення — 4 год.
(у межах годин на текстуальне вивчення) Резервний час — 4 год.

К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати
1	<p>ВСТУП Роль і місце літератури в житті нації. Розвиток літератури. Творча індивідуальність митця. Художній твір — нова естетична дійсність, що «вбирає» свій час і є носієм загальнолюдських цінностей.</p> <p>ТЛ: контекст, естетика</p>	<p>Учень / учениця: уміє пояснювати відмінність усної словесності від «книжної» літератури (<i>повторення вивченого</i>).</p> <p><i>Усвідомлення національного і вселюдського значення мистецтва.</i></p>	<p>Систематизація уявлень учнів про історичний розвиток літератури; удосконалення читацьких умінь, розвиток культури усного та писемного мовлення;</p> <p>активізація художньо-естетичних потреб учнів, розвиток їх літературного смаку;</p> <p>розвиток уміння аналізувати художні твори, шляхом формування стійкого інтересу до читання, до української книжки, поглиблення уявлень про культуру мовлення, розширення власного досвіду та засвоєння необхідної суми знань (з допомогою вчителя);</p>

			<p>удосконалення звуковимови у процесі читання тексту (відповідно до норм орфоєпії) та правильного наголошування під час читання;</p> <p>удосконалення чіткості та розбірливості мовлення шляхом розвитку мовленнєвого дихання.</p>
<p>3</p>	<p>З УКРАЇНСЬКОЇ ПРОЗИ ОЛЕКСАНДР ДОВЖЕНКО. «Ніч перед боєм» Видатний український кінорежисер і письменник. Його оповідання про Велику Вітчизняну війну. «Ніч перед боєм» — твір про героїзм, самовідданість, патріотичні почуття українців, проявлені під час воєнного лихоліття. Образи діда Платона і діда Савки — представників українського трудового народу. Їхній моральний урок для солдатів.</p>	<p><i>Учень / учениця:</i> знає найголовніші факти з біографії митця; вдумливо читає твір; уміє виокремити в ньому основне; характеризує образи діда Платона і діда Савки; пояснює той важливий моральний урок, який продемонстрували ці герої власним самовідданим вчинком; уміє визначити ідею твору, висловити власну думку про поняття патріотизму, героїзму у воєнний та мирний часи. <i>Виховання почуття патріотизму.</i></p>	<p>Розширення мовленнєвої практики за рахунок використання мовного матеріалу в мовленні та різних видах спілкування;</p> <p>формування уміння користуватися певними моделями синтаксичних конструкцій;</p> <p>формування навички виразного читання за рахунок усвідомлення змісту від прочитання строфи до виразного читання цілого твору, від вправ на уроках до конкурсного читання в школі;</p> <p>формування уміння аналізувати художній твір в історичному та естетичному контекстах, знаходити основну думку твору, відповідати на поставлені питання, знаходити цитати у тексті, характеризувати образи героїв твору, переказувати прочитане.</p> <p>Розширення початкових знань про героїзм, патріотичні почуття українців, проявлені під час воєнного лихоліття;</p> <p>розвиток уміння будувати чіткі (з точним називанням термінів) розгорнуті висловлювання, описи, порівняння та явища, що вивчаються.</p>
<p>6</p>	<p>Ніна БІЧУЯ. «Шпага Славка Беркути» Повість про школу й проблеми дорослішання, про роль батьків у вихованні дітей та їхньому дозвіллі. Проблема особистості в сучасному світі. Особливості композиції твору.</p>	<p><i>Учень / учениця:</i> уміє переказувати сюжет твору, пояснювати особливості композиції, висловлювати міркування про справжню дружбу, чесність, взаємопідтримку і відповідальність, про моральний вибір у житті; характеризує образи героїв твору; дискутує про вплив оточення на виховання дитини. <i>Осмислення важливості моральних чеснот у житті людини, дружби та підтримки батьків.</i></p>	<p>Розвиток естетичної та духовнотворчої функцій;</p> <p>розуміння структури художньої літератури (повісті) як виду мистецтва;</p> <p>формування уміння висловлювати власні міркування про справжню дружбу, чесність, взаємну підтримку і відповідальність, про моральний вибір у житті, знаходити в тексті відповіді на поставлені питання (з допомогою вчителя);</p> <p>розвиток свідомості, волі, виховання позитивних рис характеру, тобто розвиток особистості (під керівництвом вчителя);</p> <p>розширення знань про загальнолюдські цінності (дружбу, чесність, взаємну підтримку і відповідальність, про моральний вибір у житті) з до-</p>

			помогою вчителя.
3	<p>ВОЛОДИМИР ДРОЗД. «БІЛИЙ КІНЬ ШЕПТАЛО» Проблема людини в суспільстві, її знеосіблення, свободи і неволі, особистості й натовпу, дійсності і мрії.</p>	<p>Учень / учениця: удосконалює навички коментувати сюжет творів; переказувати найвагоміші епізоди; уміє пояснювати алегоричність образу коня Шептала; характеризувати його, давати власну оцінку його поведінці; дискутувати про життєвий вибір сучасної людини, її можливість зберегти свою індивідуальність. <i>Уміння зберегти власну індивідуальність у сучасному жорсткому світі, залишатися людиною в будь-яких ситуаціях.</i></p>	<p>Удосконалення навички логічно переказувати текст, найвагоміші епізоди шляхом відповіді на поставлені вчителем питання; формування уміння характеризувати героїв, їх дії, вчинки та поведінку підтверджуючи цитатами й фактами з тексту та своїми висловлюваннями; формування в учнів загальнолюдських цінностей (чесності, порядності, взаємної підтримки, відповідальності та індивідуальності) на прикладі художньої літератури (під керівництвом вчителя).</p>
4	<p>Юрій Винничук. «Місце для дракона» Повість – казка про сучасний світ, у якому й досі живуть «драконячі закони». Дракон Грицько – поет і християнин. Роздуми про добро і зло, вірність і зраду, доцільність самопожертви.</p>	<p>Учень / учениця удосконалює навички коментувати сюжет, уміє переказувати найвагоміші епізоди; пояснити підтекст твору, алегоричність образів дракона Грицька, Пустельника та князя. <i>Розвиток естетичного смаку, уміння бачити красу і силу художнього слова.</i></p>	<p>Формування чіткості та розбірливості мовлення шляхом розвитку мовленнєвого дихання, та артикуляційних вправ; розширення словникового запасу шляхом усвідомлення образності словесного мистецтва, пояснення значення образних виразів, які використано автором твору (з допомогою вчителя); розвиток естетичного смаку.</p>
5	<p>УКРАЇНСЬКИЙ ГУМОР Валентин ЧЕМЕРИС. «Вітька + Галя, або Повесть про перше кохання» Гумористична повість про життя і пригоди школярів із села Великі Чаплі: дружбу і перше кохання, вірність і перший поцілунок, дуель і перше побачення. Дитячі проблеми в дорослому житті, передані засобами гумору.</p>	<p>Учень / учениця: удосконалює навички виразного читання, проблемно-образного аналізу твору; уміє переказувати гумористичні ситуації, характеризувати образи Вітька Горобця, Федька Котигорошка, Галі Козачок. <i>Поетизація першого почуття, виховання культури спілкування підлітків, підготовка їх до реалій життя.</i></p>	<p>Актуалізація основних правил виразного читання за дійовими особами, дотримуючись відповідної інтонації; темпу та логічного наголосу, пауз; формування уміння переказувати гумористичні ситуації, аналізувати твори Валентина Чемериса за рахунок розвитку оціночних суджень; формування уміння міркувати, робити висновки з прочитаного, висловлювати своє відношення до вчинків героїв; розвиток зв'язного мовлення за рахунок формування уміння знаходити в тексті цитати, що підтверджують власні думки; розвиток кмітливості, творчої уяви, образного мислення шляхом контролю своїх емоцій (тактовно реагувати на іронію, гумор); формування уміння коментувати гумористичні твори; сприяти вихованню оптимістичного погляду на життя, перших почуттів (першого кохан-</p>

			ня, першого поцілунку, першого побачення), почуття гумору; формування уміння передавати свої проблеми засобами гумору.
7	<p>УСНА НАРОДНА ТВОРЧИСТЬ РОДИННО-ПОБУТОВІ ПІСНІ «Місяць на небі, зіроньки сяють», «Цвіте терен, цвіте терен», «Сонце низенько» Процес виникнення фольклору. Багатство і розмаїття українського фольклору (<i>повторення і узагальнення вивченого</i>).</p> <p>Види родинно-побутових пісень (про кохання, про сімейне життя). Культ романтизованих почуттів, сенти-ментальний пафос, традиційна символіка. Українські народні балади «Ой летіла стріла», «Ой на горі вогонь горить» Тематичні та стильові особливості, сюжет, герої українських балад. Класифікація балад (легендарні, історичні, сімейні, любовні та ін.).</p> <p>ТЛ: народна пісня (<i>поглиблено</i>), балада.</p>	<p>Учень / учениця: знає й уміє розрізняти види й жанри усної народної творчості, розкрити роль фольклору в житті українського народу, його місце в розвитку літератури; має уявлення про обряд українського весілля; виразно читає весільні пісні, уміє їх аналізувати, звертаючи увагу на мотиви, настрої, художні засоби.</p> <p>Учень / учениця: визначає види родинно-побутових пісень; уміє аналізувати тексти, визначати їхні мотиви, тематику, художньо-поетичні засоби, зокрема образи-символи. Учень / учениця: уміє розкрити зміст поняття «балада»; розрізняє види балад; аналізує тексти за змістом і стильовими особливостями; пояснює драматизм твору, специфічність закінчення, реалістичне і фантастичне в баладі.</p> <p>Вивчає напам'ять: 1 баладу (<i>на вибір</i>). Розуміння понять «трагічне — комічне — піднесене» та «оптимістичне — песимістичне», їхнє місце у світогляді й житті людини. Усвідомлення значення давньої культурної спадщини свого народу.</p>	<p>Удосконалення вміння виразно читати та коментувати весільні пісні; формування уміння розрізняти види й жанри усної народної творчості з допомогою вчителя; поглиблення уявлень про культуру мовлення та розширення власного досвіду за рахунок засвоєння необхідної суми знань з допомогою вчителя;</p> <p>удосконалення читацької компетентності на основі читання народнопоетичних пісень, за рахунок дотримання норм орфоепії, логічних пауз і наголосів;</p> <p>формування чіткої та розбірливої звуковимови шляхом розвитку мовленнєвого дихання;</p> <p>розширення словникового запасу шляхом усвідомлення образності словесного мистецтва, пояснення значення образних виразів, які використано автором твору (з допомогою вчителя);</p> <p>розвиток довготривалої пам'яті, уміння сприймати й аналізувати поетичний текст.</p>
4	<p>ДАВНЯ ЛІТЕРАТУРА</p> <p>Українська середньовічна література XI—XV ст. Розвиток писемності після хрещення Руси-України (988 р.). Найдавніші рукописні книги Київської Русі (Остромирове Євангеліє, Ізборник Святослава). Перекладна література Біблія (фрагменти). Легенди: про Вавилонську вежу, про Мойсея. Притча про блудного сина. Біблія як</p>	<p>Учень / учениця: розуміє роль християнства (Біблії) в духовному житті українського народу; має уявлення про найдавніші книги Київської Русі, про біблійні книги в давній Україні; знає перекладачів Біблії українською мовою; переказує і тлумачить біблійні легенди, притчі. Пізнання і засвоєння християнської моралі: ідеалів правди, чесності, патріотизму, скромності, любові до ближнього. Зацікавлення й повага до літератури інших на-</p>	<p>Формування уявлення про найдавніші книги Київської Русі (Остромирове Євангеліє, Ізборник Святослава, Біблія);</p> <p>формування уміння переказувати й тлумачити біблійні легенди, притчі. Ознайомлення з біблійними темами, сюжетами, мотивами у світовій та українській літературах;</p> <p>формування стійкого інтересу до української літератури як вагомого духовного спадку народу, повноцінного оригінального мистецтва;</p> <p>засвоєння лексики творів, що аналі-</p>

	<p>Святе Письмо й художній текст. Українські переклади Біблії (П. Куліш, І. Пулюй, І. Нечуй-Левицький, І. Огієнко, І. Хоменко). Використання біблійних тем, сюжетів, мотивів, образів у світовій та українській літературі.</p> <p>ТЛ: притча</p>	<p><i>родів, зокрема стародавнього Сходу як невід'ємного чинника у становленні української національної культури. Усвідомлення універсальності євангельських істин людського буття.</i></p>	<p>зуються шляхом їх тлумачення.</p>
<p>5</p>	<p>ПАМ'ЯТКИ ОРИГІНАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ КНЯЖОЇ РУСИ-УКРАЇНИ</p> <p>Літописи як історико-художні твори. «Повість временних літ», «Поученє Володимира Мономаха», «Києво-Печерський Патерик».</p> <p>«Слово о полку Ігоревім» — давньоруська пам'ятка, перлина українського ліроепосу. Історична основа твору. Переклади і переспіви його в ХІХ—ХХ ст. Питання авторства. Особливості композиції та стилістичних засобів. Образи руських князів у творі. Наскрізна ідея патріотизму. Символічно-міфологічні образи та їхнє значення. Фольклорні мотиви. Роль пейзажу в розгортанні сюжету. Поетичність образу Ярославни.</p> <p>ТЛ: літописи, ліроепіка</p>	<p>Учень / учениця: називає основні пам'ятки оригінальної літератури;</p> <p>уміє пояснити значення давніх літописів для збереження відомостей про життя, культуру, звичаї наших пращурів; знає історію відкриття пам'ятки «Слово о полку Ігоревім», основні гіпотези авторства, історичну основу, про її переклади та переспів;</p> <p>виразно й усвідомлено читає поему, уміє переказувати і коментувати сюжет «Слова...»;</p> <p>уміє характеризувати образи руських князів, княгині Ярославни, образ Руської (української) землі, символічно-міфологічні образи, фольклорні мотиви, стилістичні засоби, особливості композиції твору; розвиває навички визначення основної ідеї; уміє висловлювати власні міркування про її актуальність у наш час. <i>Усвідомлення того, що любов до рідної землі, вірність у коханні — вічні загальнолюдські цінності. Розуміння «золотої середини» у вчинках людини. Виховання поваги до історичного минулого нашого народу, до його культурних пам'яток.</i></p>	<p>Формування уміння аналізувати історичні твори, характеризувати образи історичних осіб шляхом використання історичних документів та розвитку стійкого інтересу до історичних відомостей;</p> <p>розширення знань про життя, культуру, звичаї наших пращурів (з допомогою вчителя, та читання відповідної літератури);</p> <p>удосконалення уміння виразно й усвідомлено читати поему, переказувати і коментувати сюжет (з опорою на питання вчителя та урахуванням мовленнєвих можливостей учнів);</p> <p>формування уміння аналізувати характери героїв поеми та знаходити в тексті цитати, що підтверджують художній образ героїв і аргументовано відповідати на питання, тлумачити значення символічно-міфологічних образів;</p>
<p>4</p>	<p>УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА ДОБИ РЕНЕСАНСУ І ДОБИ БАРОКО Розвиток книгодрукування. Перші друковані книги в Україні. Іван Вишенський, Іван Величковський, Дмитро Туптало, Семен Климовський — видатні діячі української культури. Історично-мемуарна проза. Загальні</p>	<p>Учень / учениця: називає перші друковані книги в Україні; має уявлення про епохи Ренесансу і Бароко; розуміє значення видатних діячів української культури цього часу; має уявлення про козацькі літописи, «Історію русів», про вертеп як вид давнього театрального мистецтва. Учень / учениця: знає і вміє розповісти про життя Г. Сковороди; уміє про</p>	<p>Розширення уявлень про особистість письменника (Г. Сковороди) та його героїв шляхом привернення уваги до біографічного матеріалу;</p> <p>формування читацької компетенції через поширення інформації, що розвиває наукову свідомість учнів (під керівництвом вчителя);</p> <p>засвоєння лексики творів, що аналізуються.</p>

	<p>відомості про козацькі літописи (Самовидця, Г. Грабянки, С. Величка) та «Історію русів». Вертеп як вид лялькового театрального дійства. Григорій СКОВОРОДА. «Бджола та Шершень», «Всякому місту — звичай і права», «De libertate» (із «Саду Божественних пісень») Життя і творчість філософа, просвітителя, поета. Його християнські морально-етичні ідеали. «Сад Божественних пісень», «Байки Харківські», філософські трактати. Біблійна основа творчості Г. Сковороди та його вчення про само пізнання і «сродний труд». Проповідь життєвської невибагливості, пошуку гармонії з собою і світом. Повчальний характер і художні особливості зб. «Байки Харківські».</p> <p>ТЛ: Ренесанс, Бароко.</p>	<p>аналізувати зміст його поезій; уміє сформулювати власне розуміння й актуальність для сьогоденнішнього життя положень філософії Г. Сковороди.</p> <p>Вивчає напам'ять: «Всякому місту — звичай і права». <i>Виховання толерантності, почуття патріотизму. Осмислення важливості для становлення і реалізації себе як особистості ідей самопізнання та гармонії зі світом.</i></p>	<p>розвиток уваги та довгострокової пам'яті за рахунок формування уміння: виразно (по пам'яті) читати вірші; сприймати й аналізувати поетичний текст.</p>
<p>8</p>	<p>НОВА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА Українська література як нова, новочасна. Суспільно-історичні, культурні обставини. Літературний процес кінця XVIII — першої половини XIX ст. Духовне поневолення нації. Життя народу — предмет художнього зображення. Актуальність фольклорної традиції. Розвиток фольклористики, етнографії. Основні художні напрями (класицизм, романтизм, початкові форми реалізму; бурлескна стильова течія). Визначні українські письменники. Іван КОТЛЯРЕВСЬКИЙ. «Енеїда», «Наталка Полтавка» Творчість І. Котляревського — новий етап у розвитку національного самоусвідомлення. Драматург і театральний діяч. Історія появи «Енеїди». Національний колорит,</p>	<p>Учень / учениця: знає про становлення нової української літератури; називає найвизначніших письменників цього часу. Учень / учениця: знає про життя і творчість І.Котляревського; розуміє його роль у розвитку української літератури, в розвитку національного самоусвідомлення; аналізує розділи «Енеїди» (<i>на вибір учителя</i>); визначає провідні проблеми і мотиви твору; характеризує героїв поеми, образ Енея; висловлює власні міркування про його вчинки і характер; коментує проблему війни: погляд автора і героїв; характеризує головну героїню «Наталки Полтавки», інших персонажів п'єси, аналізує художні засоби розкриття внутрішнього світу Наталки, гумористичні засоби у творі; робить порівняльну характеристику дійових осіб п'єси, їхніх життєвих позицій; пояснює роль і функцію пісень у</p>	<p>Привернення уваги до життя і творчості письменника І. Котляревського та його героїв (з допомогою вчителя); формування уміння самостійно коментувати вчинки героїв поеми, розвиток оцінних суджень (з допомогою вчителя); уміння будувати розгорненні висловлювання спираючись на прочитане, знаходити в тексті зображувально-виразні засоби та визначати їх роль; розширення обсягу лексичного словника за рахунок усвідомлення художніх та гумористичних засобів п'єси, твору та розвиток уміння ними користуватися; удосконалення уміння читати та переказувати діалоги та монологи; формування уміння визначати засоби рими; формування уміння висловлювати власну думку шляхом вміння скласти різні види усних характеристик героїв, як синтезуючий етап у вивченні образу персонажу (з опорою на зразок педагога);</p>

	<p>зображення життя всіх верств суспільства, алюзії на українську історію в ній. Бурлескний гумор, народна українська мова. Утвердження народної моралі (картини пекла). Соціально-побутова драма «Наталка Полтавка» — перший твір нової української драматургії. Її довготривале сценічне життя. Торжество народної етики. Наталка як уособлення кращих рис української жінки. ТЛ: травестія, пародія, бурлеск, алюзія.</p>	<p>драмі; уміє розкрити значення творчості І. Котляревського в українському культурному відродженні. Вивчає напам'ять: уривок з «Енеїди» (на вибір). <i>Формування активної життєвої позиції, розвиток уміння відстоювати людську гідність, власні принципи, усвідомлення можливості вибороти власне щастя.</i></p>	<p>удосконалення зв'язного мовлення шляхом розвитку процесів словесного узагальнення й абстрагування, уміння будувати чіткі розгорнуті описи, порівняння й узагальнення об'єктів та явищ, що вивчаються (з опорою на зразок педагога); Розвиток довготривалої словесно-логічної пам'яті та уваги.</p>
<p>4</p>	<p>ГРИГОРІЙ КВІТКА-ОСНОВ'ЯНЕНКО. «Маруся» Батько української прози, один із перших у Європі «творців людської повісті» (І. Франко). Гуманістичний пафос, християнські ідеали, етнографічне тло творів. «Маруся» як демонстрація спромоги українського прозового слова. Художнє розкриття письменником традиційних народних моральних уявлень. Утілення морального й естетичного ідеалів в образі головної героїні твору. Інші персонажі повісті: розважливність, батьківське піклування (Наум Дрот), вірність у коханні (Василь). Композиція повісті. Трагічний злам усталеного ходу подій як нагадування про стихійний плин людського життя. П. Куліш про Г. Квітку. ТЛ: сентименталізм.</p>	<p>Учень / учениця: знає основне з життя і творчості письменника; розуміє причини написання перших творів російською мовою і необхідність його виступів на захист рідної мови; має уявлення про художні засоби сентименталізму, християнські ідеали повісті «Маруся»; уміє характеризувати образи персонажів твору, визначати його композиційні особливості та проблематику; висловлює міркування про поведінку та моральні пріоритети героїв твору; дискутує про сенс людського життя, справжнє кохання й вірність; оцінює значення Г. Квітки-Основ'яненки для розвитку української культури і духовності. <i>Усвідомлення необхідності соціально активної позиції в житті.</i></p>	<p>Розширення уявлень про особистість письменника та його героїв шляхом привернення уваги до біографічного матеріалу (з допомогою вчителя); формування уміння будувати зв'язне повідомлення за біографією письменника шляхом відповіді на питання; розвиток літературного мовлення за рахунок уміння оперувати спеціальною термінологією; розвиток літературно-аналітичних читацьких умінь; знаходження та пояснення основних образних елементів твору; розвиток уміння визначати авторську позицію у творі та авторські орієнтири (художніх деталей, мовних засобів, портретних характеристик, пейзажу, інтер'єру тощо); відтворення в уяві художніх картин та уміння прогнозувати розвиток подій у художньому творі (з допомогою вчителя); формування уміння узагальнювати свої спостереження над текстом повісті (з допомогою вчителя); розуміння ідейно-художньої ролі мовних засобів.</p>
<p>4</p>	<p>ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ Ознайомлення з творами письменників-земляків.</p>	<p>Учень / учениця: знає письменників, які народилися в рідному краї; читає зразки їхніх творів; висловлює власні міркування про них. <i>Виховання шанобливого ставлення до талановитих земляків.</i></p>	<p>Виховання шанобливого ставлення до талановитих земляків; удосконалення навички читання на матеріалі незнайомого тексту, різних стилів, типів і жанрів мовлення; формування уміння висловлювати особисту позицію щодо обговорю-</p>

			вання певної теми, добираючи цікаві, переконливі аргументи на захист своєї позиції, використовуючи прислів'я, приказки і цитати для влучної, дотепної відповіді; вдосконалення навичок правильної артикуляції звуків у процесі вільної розмови, шляхом здійснення контролю за власною вимовою.
2	УРОК-ПІДСУМОК Проведення бесіди або диспуту про твори, що вивчалися упродовж року й найбільше запам'яталися	Учень / учениця: уміє робити загальні висновки про письменників, їхні твори, особливості поезики тощо. <i>Формування вміння толерантно й переконливо обґрунтовувати свою думку</i>	Формування читацького кругозору та придбання досвіду самостійної читацької діяльності; удосконалення усіх видів мовленнєвої діяльності; розвиток уміння розрізняти тексти різних жанрів, актуалізація набутих знань; формування уміння складати різні види усних характеристик героїв, як синтезуючий етап у вивченні образу персонажу; удосконалення умінь аналізувати зміст тексту з метою відокремлення суттєвих відомостей від несуттєвих, робити висновки на основі здійсненого аналізу; розвиток розумової операції узагальнення на основі співставлення головної думки з темою тексту і його назвою.

10 клас

Усього — 70 год. На тиждень — 2 год.

Текстуальне вивчення творів — 52 год.

Повторення й узагальнення — 4 год.

Література рідного краю — 4 год.

Позакласне читання — 4 год.

Розвиток мовлення — 4 год. (у межах годин на текстуальне вивчення)

Резервний час — 6 год.

К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи та очікувані результати
1	ВСТУП Роль і місце літератури в житті нації. Розвиток літератури. Творча індивідуальність митця. Художній твір — нова естетична дійсність, що «вбирає» свій час і є носієм загальнолюдських цінностей. ТЛ: контекст, естетика	Учень / учениця: уміє пояснювати відмінність усної словесності від «книжної» літератури (<i>повторення вивченого</i>). <i>Усвідомлення національного і вселюдського значення мистецтва.</i>	Сприяння усвідомленню суспільного призначення національної літератури та розумінню зв'язку літератури як мистецтва слова з провідними тенденціями свого часу за рахунок опорних знань (під керівництвом вчителя); формування уміння користуватися різними джерелами

			інформації (довідковими відомостями, словниками тощо), розвиток уміння систематизувати дібраний матеріал, виділяти найнеобхіднішу інформацію шляхом актуалізації суб'єктного досвіду й опорних знань учнів.
2	<p>НОВА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА Література українського романтизму Ідейно-художні особливості романтизму. Зв'язок із ідеями Просвітництва, з національним рухом. Осередки романтичного руху на Слобожанщині, Чернігівщині й Полтавщині, у Західній Україні («Руська трійця»). Поети-романтики (Л.Боровиковський, П. Гулак-Артемівський, Є. Гребінка, М.Костомаров, А. Метлинський, В. Забіла, М. Петренко, О. Афанасьєв-Чужбинський, М. Шашкевич).</p>	<p>Учень / учениця: знає про розвиток романтизму в Україні, уміє виразно читати поезії, визначити головні мотиви, коментувати їх у зв'язку з художніми особливостями і народнопісенною лірикою. <i>Усвідомлення того, що романтик — духовно багата, творча людина. Виховання шанобливого ставлення до засад народної моралі й етики: працелюбності, щирості, любові й поваги до батьків. Краса вірності в коханні.</i></p>	Формування уміння добирати необхідні джерела інформації; спонукання до активної діяльності шляхом усного малювання відтворених у народнопісенній ліриці образів, відчуттів і настроїв героїв; удосконалення уміння наводити аргументи на підтвердження висловленого судження або висновку (з допомогою вчителя).
4	<p>Байкарська творчість поетів-романтиків (П. Гулак-Артемівський, Л. Боровиковський, Є. Гребінка та ін.). ПЕТРО ГУЛАК-АРТЕМОВСЬКИЙ — перший байкар-класик української літератури. Започаткування байки-казки («Пан та Собака»). Собака як алегоричний, узагальнюючий образ. Глибоке співчуття поета безправному селянству, осуд деспотизму та сваволі панів. Оспівування прагнення людини до волі (байка-мініатюра «Дві пташки в клітці»). Балада «Рибалка» П. Гулака-Артемівського (мотив сильнішого за людину потягу, уособленого в образі русалки). Засоби романтичного зображення Євген ГРЕБІНКА. Збірка байок «Малоросійські приказки». Педагогічна і видавнича діяльність письмен-</p>	<p>Учень / учениця: знає найголовніше з біографії митця; уміє визначити алегорію в сюжеті байки «Ведмежий суд»; пояснює художні засоби змалювання поведінки дійових осіб. Учень / учениця: виразно читає вірш «Човен»; уміє знайти прийом розгорнутого паралелізму, пояснити образочна у творі та його алегоричність.</p>	Розширення уявлень про творчість поетів-романтиків шляхом привернення уваги до біографії митців; актуалізація розуміння алегорії шляхом тлумачення художніх засобів, які подані у тексті (з допомогою вчителя); удосконалення навички виразного читання шляхом відповідного застосування засобів вираженості, які передають настрої героїв твору (інтонації, ритму та темпу читання, а також логічний наголос, паузи, жести, міміка); формування уміння близько до тексту відтворювати художні картини, зображені письменником; переказувати прочитане, передаючи як авторське, так і власне ставлення до зображеного, формулювати питання до тексту, оцінювати навчальний матеріал, робити узагальнення і висновки, ар-

	<p>ника, його участь у викупі Т. Шевченка з кріпацтва. Байка «Ведмежий суд». Викриття несправедливості кріпосницького судочинства. Мотиви моральної вищості поведінки простого народу над бундючністю «панів», неможливість довірливих стосунків із ними («Пшениця», «Вовк і Огонь»). Висока оцінка І. Франком байкарської майстерності Гребінки. Вірш «Човен». Образ небезпечної морської плавби як уособлення життєвого шляху людини. Пісенна (романсова) лірика поета українською та російською мовами («Ні, мамо, не можна нелюба любити», «Чёрные очи» та ін.). Значення романтизму для нового етапу розвитку слов'янських літератур.</p> <p>ТЛ: романтизм, романс.</p>	<p>Вивчає напам'ять: 1 вірш (на вибір).</p>	<p>гументувати своє твердження щодо ритміко-інтонаційної сторони мовлення;</p> <p>удосконалення уміння читати діалог (читання за дійовими особами);</p> <p>формування уміння налагоджувати спілкування; чути і розуміти інших, з повагою ставитися до чужих думок;</p> <p>розвиток довготривалої словесно-логічної пам'яті та уваги;</p> <p>розвиток пам'яті.</p>
<p>6</p>	<p>Микола ГОГОЛЬ. «Тарас Бульба» (переклад М. Садовського і М. Рильського, за ред. І. Малковича). Творчість М. Гоголя, уродженця України, російського письменника, її місце на порубіжжі культур двох народів. Вираження глибини національного духу у творах прозаїка та драматурга, українська історія та фольклор як їх джерело. Повість «Тарас Бульба». Сюжет твору як узагальнення й символізація драматичної історії України. Внутрішній епічний розмах твору; піднесено-героїчний образ головного героя. Колізія морального і національно-культурного вибору в образах синів Тараса Бульби. Збагачення й вияскравлення української культурної традиції творчістю М. Гоголя, її вплив на розвиток українського письменства.</p>	<p>Учень / учениця: знає біографію митця, пов'язану з Україною; має уявлення про його основні твори, розуміє місце творчості письменника на порубіжжі культур двох народів; розуміє культурно-історичні обставини, що впливали на мовний вибір митця; знає думки Т. Шевченка про М. Гоголя; уміє переказувати зміст повісті «Тарас Бульба»; розуміє пов'язаність сюжету з історією України; характеризує образ головного героя; пояснює колізію морального і національного вибору в образах синів Тараса Бульби. <i>Усвідомлення того, що Україна — країна визначних мистецьких талантів, які зробили великий внесок у культуру інших народів.</i></p>	<p>Привернення уваги до життя і творчості Миколи Гоголя, пов'язаних з Україною (з допомогою вчителя);</p> <p>формування оцінного ставлення до прочитаного (під керівництвом вчителя);</p> <p>сприяння формуванню художньо-естетичних смаків за рахунок усвідомлення ролі засобів виразності у повісті, відтворення змальованих у ній подій, встановлення зв'язків між ними й переймання емоційним змістом повісті;</p> <p>формування уміння емоційно переживати прочитане, самовиражати свої думки і почуття шляхом словесного малювання; складати план твору і за ним переказувати його зміст; сприяння самостійному формулюванню суджень та належному їх аргументуванню, за рахунок правильної будови синтаксичних конструкцій.</p>
<p>2</p>	<p>Тарас ШЕВЧЕНКО. Геніальний поет, мислитель, пророк національного відродження в Україні. Його винятково вели-</p>	<p>Учень / учениця: знає біографію й основні віхи творчості поета; розуміє його життєвий подвиг в умовах підневільного становища</p>	<p>Розширення уявлень про творчість Тараса Шевченка та героїв його творів шляхом привернення уваги до біогра-</p>

	<p>ке значення. Рання творчість. Перші поетичні твори баладного та елегійного жанрів («Причинна», «Думи мої...»). Історична тема («Іван Підкова», «Гарасова ніч», «Гайдамаки»). Вісь неперервності історичного часу («До Основ'яненка»). ТЛ: послання.</p>	<p>нації в першій половині XIX ст.; уміє розрізняти лірику й ліро-епіку, визначати жанрову групу, до якої належить твір; виразно читає поезію, коментує її ідейно-художній зміст;</p>	<p>фічного матеріалу; формування уміння виразно читати поезію за рахунок дотримання орфоепічних та ритміко-інтонаційних норм читання; формування вміння коментувати ідейно-художній зміст поезії (під керівництвом вчителя і врахуванням мовленнєвих можливостей учнів); розвиток пам'яті, образного та логічного мислення за допомогою вивчення віршів напам'ять.</p>
<p>2</p>	<p>«Сон» («У всякого своя доля...») Поема («комедія») «Сон» і то-гочасна суспільно-політична дійсність. Композиційний при йом «сну», його роль для розширення можливостей поетичного зображення. Протистояння імперського режиму і вільнодумної, національно свідомої особистості. Сатиричний пафос поеми, його спрямування. ТЛ: гротеск, контраст, умовність.</p>	<p>коментує зміст твору, визначає головні ідеї, контрастні картини в ньому; характеризує змалювання поетом морально звироднілих «землячків» і висловлює власне ставлення до таких людей; визначає фрагменти поеми, що справили найбільше враження, уміє пояснити свій вибір.</p> <p>Вивчає напам'ять: фрагмент (на вибір). <i>Усвідомлення гнітючої долі народу, підкореного імперією. Розуміння конструктивних засад, на яких ґрунтується «комедія»: рух у напрямку до демократичного устрою, національного визволення, вільного розвитку особистості.</i></p>	<p>Розвиток уміння коментувати зміст твору шляхом відповіді на питання; визначення головного ідейного змісту твору; сприяння вмінню аналізувати художні твори й подавати їх аргументовану інтерпретацію за рахунок роздумів вголос, що дозволить розвиватися природній потребі самому зрозуміти прочитане; сприяння активному процесу осмислення художнього тексту; прищеплення любові до літературного слова за рахунок спілкування з вчителем (проведення бесід), вивчення додаткової літератури; розвиток акторських та ораторських здібностей; довготривалої словесно-логічної пам'яті та уваги.</p>
<p>2</p>	<p>Національна проблематика періоду «Трьох літ». «Кавказ» Пристрасний відгук на тогочасну загарбницьку імперську політику. Продовження теми національно-визвольної боротьби. Узагальнена ідея поеми — неприйняття насильства, поневолення людей, осуд загарбницьких воєн.</p>	<p>Учень / учениця: уміє коментувати фрагменти поеми, визначати епізоди з ліричним, іронічним забарвленнями; уміє пояснювати узагальнену ідею твору. <i>Виховання почуття солідарності з боротьбою інших народів за визволення від гніту. Формування світоглядних переконань неприйняття насильства, осуду загарбницьких воєн.</i></p>	<p>Засвоєння певного алгоритму аналізу ліро-епічних творів, висловлення власної думки з порушеної проблеми; формування уміння знаходити в тексті епізоди з ліричним та іронічним забарвленнями та уміння їх розрізняти шляхом відповіді на питання, а також уміння знаходити та пояснювати ідейно-художню</p>

			<p>роль «авторських орієнтирів» (художніх деталей, мовних засобів, портретних характеристик, пейзажу, інтер'єру тощо);</p> <p>розвиток навичок вибіркового читання та самостійної роботи з підручником;</p> <p>виховання почуття національної самосвідомості, солідарності з народами, що борються за визволення від гніту, формування світоглядних переконань неприйняття насильства, осуду загарбницьких воєн шляхом актуалізації опорних знань;</p> <p>формування пообразного аналізу з опорою на таблиці; характеристики персонажів тощо;</p> <p>уміння будувати образні та поняттєві узагальнення (спільно з вчителем).</p>
2	<p>«І мертвим, і живим, і ненарожденим...» Продовження теми «земляків» у посланні. Викриття конформізму значної частини української еліти. Засудження комплексу меншовартості. Критичний перегляд національної історії задля перспективи її кращого майбутнього. Настроєві інтонації твору (суперечка, пересторога, погроза, заклик тощо).</p>	<p>Учень / учениця: розуміє культурні й політичні чинники, що спонукали поета до написання цього твору; виразно й усвідомлено читає твір; визначає і характеризує адресата послання, головну думку твору; орієнтується у складній композиції твору, виявляє його різні настроєві інтонації; дискутує про актуальність мотивів твору для нашого часу. Вивчає напам'ять: фрагмент (на вибір). <i>Формування переконання, що за будь-яких обставин необхідно залишатися з народом, його цінностями.</i></p>	<p>Створення умов для активного сприймання твору шляхом цілеспрямованих спостережень над текстом;</p> <p>формування уміння будувати чіткі (з точним називанням термінів), розгорнуті та повні висловлювання;</p> <p>удосконалення уміння порівнювати, класифікувати й узагальнювати об'єкти та явища, що вивчаються (під контролем вчителя).</p>
5	<p>Тема жіночої долі у творчості Т. Шевченка («Катерина», «Наймичка», «На панщині пшеницю жала...», «Марія», «У нашій раї на землі...» та ін.) «Вічна» тема матері й сина. Еволюція жіночого образу в поезії Шевченка. Різні типи втілення теми жіночої долі: романтичний («Катерина»), реалістично-побутовий («Наймичка», «На панщині пшеницю жала...»), символічно-узагальнений («Марія»).</p>	<p>Учень / учениця: розуміє становище жінки в кріпацькій Україні часів Шевченка; уміє порівнювати різні типи втілення теми жіночої долі у творчості поета (на прикладі творів); має уявлення про пригноблене становище простої людини в часи кріпацтва, розуміє її прагнення до звільнення, мрії про щастя своїх дітей; уміє пояснити поведінку і вчинки героїні поеми «Наймичка»; дискутує про правомірність вчинків героїнь, а також про віч-</p>	<p>Удосконалення навички аналізу ліро-епічних творів, виховання почуття відповідальності за свої вчинки, прагнення до дотримання загальноприйнятих моральних норм (вчитель – учень);</p> <p>актуалізація опорних знань шляхом відповіді на питання з урахуванням мовленнєвих можливостей учнів, знаходження основних частин твору, бачення їх меж та встановлення часових зв'язків між</p>

	<p>«На панщині пшеницю жала...». Пристрасна мрія матері про гідне життя своєї дитини; невибагливість народних уявлень про щастя. «Наймичка». Трагедія жінки з соціальних низів; боротьба за своє материнство. Людина з народу, поетичний опис завершення циклу її життя. Пафос творів Шевченка про жіночу долю, їхній наскрізний ліризм.</p>	<p>ну проблему жіночого щастя. <i>Формування шанобливого ставлення до жінки в усіх її іпостасях (жінка-мати, жінка-кохана та ін.). Усвідомлення того, що жінка — уособлення краси на землі, що Свята Мати — джерело добра, яке змінює світ.</i></p>	<p>ними; удосконалення навички виразного читання шляхом дотримання орфоепічних норм (з урахуванням мовленнєвих можливостей учнів); формування уміння висловлювати власну думку щодо прочитаного за рахунок уміння знаходити та пояснювати ідейно-художню роль «авторських орієнтирів» (художніх деталей, мовних засобів, портретних характеристик, пейзажу, інтер'єру тощо); виховання відповідальності за свої вчинки на основі аналізу твору, поваги до жінки-матері, поваги в стосунках, прищеплення співчутливого ставлення до скривджених, бажання допомогти ближньому, прагнення до дотримання загальноприйнятих моральних норм.</p>
<p>3</p>	<p>Особистісна лірика Т. Шевченка періоду арешту й заслання і після повернення з нього. «Доля», «Росли укупочці, зросли...» Риси автобіографізму в образі ліричного героя. Ностальгія за ідилією родинного життя, висока філософія життя людини на землі. Самотність поета («І виріс я на чужині...», «Самому чудно. А де ж дітись?...», «Доля», «Росли укупочці, зросли...»). Підбиття підсумків чесно прожитого життя. ТЛ: ліричний герой (<i>поглиблено</i>), лірична медитація.</p>	<p>Учень / учениця: уміє розповісти про обставини написання цих творів; проникає уявою в настрій, у внутрішній світ героїв Шевченка, вчиться бачити красу особистості; називає зразки поетичної образності, визначає їхню роль у структурі творів. Вивчає напам'ять: вірш «Доля». <i>Формування переконань, що контакт із друзями, однодумцями, зі світом є підтримкою особистості, що жити треба чесно, у добрі та взаємоповазі.</i></p>	<p>Формування літературно-аналітичних читацьких вмій (здатність розуміти смисловий підтекст літературного твору, розмірковувати над його змістом, аналізувати та критично оцінювати художній твір, співвідносити текст із особистим життєвим досвідом, висловлювати власну думку та ставлення до прочитаного; вміння формулювати гіпотези, висновки, використовувати прочитане в різних навчальних та життєвих ситуаціях).</p>
<p>2</p>	<p>Біблія в житті Т. Шевченка. Світле пророцтво поета («Ісаїя. Глава 35»). Художня інтерпретація творів із Книги псалмів, риси її національної своєрідності у Т. Шевченка. Глибока смута пророка за падінням моральності, неправедними діями «сильних світу», пригнічення люду новими, внутрішніми «ворогами». Біблійні реалії в текстах творів. Звернення до Бога з</p>	<p>Учень / учениця: уміє обґрунтувати розуміння Шевченком ідеї Бога; має уявлення про її стильове й образне вираження у творчості поета; уміє зіставити переспів Шевченка й оригінальні біблійні тексти псалмів, визначити доміанти поетового почуття. <i>Осмислення беззаконня життя «без Бога». Усвідомлення Бога як високого духовного оплоту особистості.</i></p>	<p>Пояснення образу-символу Ісуса Христа та усвідомлення віри у справедливість Божих заповідей жити в мирі і любові шляхом актуалізації опорних знань; удосконалення навички виразного читання; розвиток вміння аналізувати поетичний твір, висловлювати власну думку про нього шляхом відповіді на поставлені запитання; виховання усвідо-</p>

	<p>проханням змінити стан світу; Бог як оплот надії чесної людини. Ідеал життя згідно «закону Господнього» («Блаженний муж на лукаву...»).</p> <p>ТЛ: псалом.</p>		<p>млення Бога як високого духовного оплоту особистості.</p>
1	<p>Підсумковий урок: Світова велич українського поета Огляд вивченої поетичної спадщини Т. Шевченка і його міркувань із «Щоденника», прози, драматургії, малярського доробку. Визначні діячі світової культури про Шевченка. Його вплив на літератури інших народів. Шевченко та історичний поступ України. Вшанування пам'яті поета в Україні й за кордоном.</p>	<p>Учень / учениця: розуміє великий духовний імпульс, який подала діяльність Шевченка в боротьбі за політичну незалежність і культурне збагачення України; уміє схарактеризувати внесок Т. Шевченка у скарбницю української поезії, у розвиток української літературної мови, у світовий мистецький поступ. <i>Усвідомлення краси українського художнього слова, представленого в поезії Шевченка; того, що Т. Шевченко — гордість України.</i></p>	<p>Осмилення художнього тексту за рахунок актуалізації опорних знань та аналізу тексту; формування уміння використовувати лексику твору для розкриття характеристик літературних героїв, здійснювати аналіз твору з поданням його аргументованої інтерпретації, знаходити та пояснювати ідейно-художню роль «авторських орієнтирів» (художніх деталей, мовних засобів, портретних характеристик, пейзажу, інтер'єру тощо).</p>
7	<p>Пантелеймон КУЛІШ. «Чорна рада» П. Куліш — відомий письменник, перший український професійний літературний критик, перекладач («Біблія», твори В. Шекспіра, Дж. Байрона, Ф. Шиллера), автор підручників для школи, українського правопису («кулішівка»). Вплив на П. Куліша ідей європейського просвітництва: «Українець у Європі, європеєць в Україні». Романтична основа світогляду. Ентузіазм і жертвність П. Куліша у громадській та культурницькій роботі на шляху духовного відродження і культурного збагачення нації. «Чорна рада» — перший українськомовний історичний роман. Походження його назви. Історична основа й авторська уява, романтичність стилю. Динамічний інтригуючий сюжет. Непросте життя та романтичні пригоди головних героїв. Загальнолюдські риси ініціативності, працьовитості, лицарства, благородства, вірності почуттю та обов'язку. Оцінка роману Т. Шевченком.</p>	<p>Учень / учениця: знає основні віхи життєвого і творчого шляху письменника; уміє розрізняти жанри: роман, історичний роман, роман-хроніка, біографічний роман; уміє розрізняти історичну і художню правду у творі; визначає основний конфлікт у ньому; уміє розкрити образи й символи, пояснити особливості оповіді, засобів розкриття образів, історичний колорит; робить порівняльну характеристику героїв; співвідносить образи твору з художніми образами інших історичних творів вітчизняних і зарубіжних письменників. <i>Усвідомлення значення ініціативності, наполегливості й працьовитості для досягнення поставленої мети. Формування рис справедливості, колегіальності, лицарства, щирості, вірності почуттю й обов'язку.</i></p>	<p>Розвиток навички сприйняття великого епічного твору як єдиного цілого, вміння виділяти основні елементи сюжету й композиції, аналізувати їх, спираючись на пригадування відомостей з історії; виховання кращих якостей громадянина-патріота, пробудження щирості та вірності у людських стосунках; формування уміння критично опрацьовувати твори, конспектувати їх, висловлювати оцінне ставлення до прочитаного; розвиток уміння замінити діалог розповіддю від третьої особи однини; зв'язно висловлюватися з використанням лексики твору для передачі своїх вражень від прочитаного; порівнювати характеристики героїв; співвідносити образи твору з художніми образами інших історичних творів вітчизняних і зарубіжних письменників, виділяти основні епізоди й коментувати їх (використовуючи лексику твору).</p>

	ТЛ: роман, роман-хроніка, історичний роман.		
3	Марко ВОВЧОК. «Інститутка» Життя і творча діяльність Марка Вовчка. Марко Вовчок як перекладач (Ж. Верна, Г. К. Андерсена, А. Е. Брема). «Народні оповідання»; продовження теми народного життя в повісті «Інститутка». Антилюдяна суть кріпосництва та солдатчини. Образи персонажів — людей із народу та паночки. Авторська позиція у творі. ТЛ: реалізм.	Учень / учениця: уміє прокоментувати зміст твору, визначити його жанр, пояснити особливості сюжету; має уявлення про пригнічене становище простої людини в історичну добу кріпацтва, розуміє повсякчасне прагнення особи до вільного, щасливого життя. <i>Формування думки, що кожна людина, незалежно від свого суспільного стану, має право бути щасливою.</i>	Формування умінь самостійно працювати з підручником; логічно розчленовувати текст для більш детального його вивчення, встановлювати причиново-наслідкові зв'язки між образними компонентами тексту, здійснюючи контекстні, образні та поняттєві узагальнення за рахунок уміння ставити питання і відповідати на них (під керівництвом учителя); розвиток уміння виправляти допущені помилки й наводити аргументи на підтвердження висловленого судження або висновку (під керівництвом учителя).
4	УКРАЇНСЬКА ПОЕЗІЯ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТ. Відомі поети (Степан Руданський, Леонід Глібов, Яків Щоголів, Іван Манжура, Борис Грінченко, Юрій Федькович, Михайло Старицький, Володимир Самійленко). Страдницький життєвий шлях і творчість Павла ГРАБОВСЬКОГО , революціонера-народника, борця за українську справу. Оптимістичні мотиви у творчості поета-засланця («Надія»). Громадянська лірика (« Справжні герої »). Дружні взаємини з Надією Сигидою, її образ у поезії « До Н. К. С. ». Михайло СТАРИЦЬКИЙ — драматург, поет, прозаїк, театральний діяч. « Не захвати солодкого зомління... » (із циклу «Монологи про кохання»). Духовне начало в коханні. Поетичні засоби (пейзаж, фантастичні мотиви) для вираження почуття.	Учень / учениця: знає і вміє коротко розповісти про українську поезію другої половини ХІХ ст., називає її видатних представників; уміє визначати жанрові та художні особливості поетичних творів, аналізувати їх ідейно-тематичний зміст. <i>Розуміння поезії як сповіді душі, вияву найсокровенніших думок і почуттів людини. Протиставлення поезії та бездуховності.</i>	Розвиток уміння знаходити й висвітлювати ідейно-художню роль мовних засобів; формування вміння визначити жанрові особливості та головну ідею твору, порівнювати в українській прозі жіночі образи з іншими образами цього періоду; розвиток почуття патріотизму, власної відповідальності за долю Батьківщини (вчитель — учень); сприяння набуттю уявлень про значення творчості М. Старицького для розвитку української літератури і театру; формування переконань про доброту, милосердя, любов і повагу до ближнього як кращих моральних якостей; усвідомлення краси вірності вітчизні, родові, коханій людині; встановлення емоційно-сміслових зв'язків між однотипними (або різнотипними) образами виучуваного твору й реалізація образних і поняттєвих узагальнень, виведених на основі прочитаного (під керівництвом вчителя).
6	ІВАН НЕЧУЙ-ЛЕВИЦЬКИЙ. «Кайдашева сім'я»	Учень / учениця: знає й уміє розповісти про письменника,	Розширення уявлень про творчість І. Нечуя-Левицького

	<p>Життя митця і його творчість як новий імпульс української літератури («Колосальне всеобіймаюче око України» (І. Франко). Її загальна характеристика. «Кайдашева сім'я» — соціально-побутова повість-хроніка. Гумористичний ракурс зображення та необхідність його врахування при інтерпретації повісті. Реалізм твору, сучасна вічна актуальність проблеми батьків і дітей. Колоритні характери в повісті. Українська ментальність, гуманістичні традиції народного побуту й моралі. Утвердження цінностей національної етики засобами комічного.</p> <p>ТЛ: соціально-побутова повість</p>	<p>назвати його основні твори; коментує оцінку І. Франком творчого спадку І. Нечуя-Левицького; уміє визначити жанр твору, прокоментувати основну проблему, схарактеризувати образи-персонажі, засоби їхнього зображення; уміє порівнювати образи, пояснювати авторську позицію, виокремлювати засоби комічного у творі, пояснювати їхню роль; уміє висловити власну думку про українську ментальність, національний характер, народну мораль і етику. <i>Усвідомлення основних рис української ментальності, його значення для самопізнання й успішної адаптації в сучасному суспільстві.</i></p>	<p>шляхом привернення уваги до біографічного матеріалу та його творчої спадщини; підготовка до розуміння соціально-побутової повісті шляхом цілеспрямованих спостережень над текстом, що сприятиме в подальшому образному баченню; формування ідейно-художнього (послідовного) аналізу твору шляхом складання плану твору, переказу прочитаного, встановлення порядку і значення подій у творі (разом з вчителем); формування оцінного ставлення до прочитаного (з допомогою вчителя); розвиток уміння порівнювати образи-персонажі, з'ясовувати авторську позицію, виділяти засоби комічного у творі, пояснювати їх роль; висловлювати власну думку про українську ментальність, національний характер, народну мораль і етику.</p>
<p>4</p>	<p>ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ Ознайомлення з творами письменників-земляків.</p>	<p><i>Учень / учениця:</i> знає письменників, які народилися в рідному краї; читає зразки їхніх творів; висловлює власні міркування про них. <i>Виховання шанобливого ставлення до талановитих земляків.</i></p>	<p>Формування вміння орієнтуватися у сучасному літературному процесі, висловлювати власні думки з приводу прочитаного та порушених проблем; виховання кращих людських якостей, життєвий оптимізм, прагнення до добра й справедливості; виховання почуття любові до книг, рідної мови, культури українців, їх звичаїв, обрядів, пошани до митців слова, відповідальності за доручену справу;</p>
<p>4</p>	<p>УРОК-ПІДСУМОК Проведення бесіди або диспуту про твори, що вивчалися упродовж року й найбільше запам'яталися</p>	<p><i>Учень / учениця:</i> уміє робити загальні висновки про письменників, їхні твори, особливості поетики тощо. <i>Формування вміння толерантно й переконливо обґрунтовувати свою думку</i></p>	<p>Узагальнення, систематизація та актуалізація вивченого, посилення інтересу до української художньої літератури; вміння виділяти художні засоби та визначати їх функцію у творі; виховання кращих людських</p>

			<p>якостей (під керівництвом вчителя);</p> <p>виховання сучасної естетично-розвиненої особистості творчого читача із сформованим почуттям національної свідомості та власної людської гідності;</p> <p>формування вміння спілкуватися, толерантно вести діалог, зв'язно висловлювати свою думку.</p> <p>формування вміння застосовувати раніше засвоєні знання за рахунок розвитку прийомів інтелектуальної діяльності (порівняння, співставлення, аналізу, синтезу, узагальнення тощо).</p>
--	--	--	--